

Ze záznamů kronikáře a encyklopedisty Miroslava Sígla

Desítky potištěných a popsaných stránek, nepočítané množství výstřížků, několik knih a zapsaných osobních svědectví se nakupilo v mém bohatém archivu o jednom z rodáků mého kraje – Janu Palachovi, z něhož jsou odvozena mnohá hesla jednotlivců, uvedená v encyklopedii Kdo byl a je kdo: Mělnicko - Kralupsko - Neratovicko.

Věru, jsou to významné osobnosti, které se k jeho historickému činu, uskutečněnému v lednu 1969, již od té doby vyjádřily. Mezi prvními byli ti, kteří za své projevy byli komunistickou mocí v době její totality pronásledováni:

Ošetřující lékařky na oddělení popálenin v Legerově ulici (tehdy patřilo pod Všeobecnou nemocnici v Praze na Karlově náměstí, po vzniku kliniky popálenin ve Fakultní nemocnici Královské Vinohrady bylo zrušeno) – MUDr. Rada Königová, CSc. (*1930 - dosud žije) a MUDr. Jaroslava Moserová, DrSc. (1930-2006). Poskytovaly rodině a novinářům první informace o stavu těžce popáleného pacienta (popáleniny na 85 % povrchu těla).

Básník Jaroslav Seifert v Televizních novinách bezprostředně po události v emotivně vypjaté atmosféře uvedl zejména na adresu možných dalších živých pochodní: „Máte právo udělat se sebou sami, co chcete. Nechcete-li však, abychom se zabili všichni, nezabíjejte se... nemyslete si ve svém zoufalství, že naše věci se dají vyřešit hned a že se řeší jenom tady...“

V podobném duchu vystoupil i předseda České národní rady Čestmír Císař, dále Janův spolužák Tomáš Halík v Katolickém týdeníku použil slova anglického spisovatele Gilberta K. Chestertona (1874-1936): „Sebevrah je člověk, který pohrdá životem, zatímco mučedník je ten, který pohrdá smrtí.“

Tehdejší studentský politik Jan Kavan na stránkách Studentských novin napsal: „Jeho sebeobětování nesmí být výkřikem do prázdna, jeho smrt je nyní v našich rukou a jenom na nás nyní je, zda dopustíme, aby ji historici jednou nazvali zbytečnou.“

Podle písemných poznámek a výpovědí Luboše Holečka, kterému bylo umožněno hovořit s jeho spolužákem v nemocnici ještě před smrtí, si nepřál další mrtvé a oběti, a to slovy: „Můj čin splnil účel. Ale ať už to nikdo neudělá. Ať se ty studenty pokusí zachránit, aby celý život zasadili ke splnění našich cílů. Ať se přičiní živí v boji...“

Šachový velmistr Luděk Pachman vyzval z televizní obrazovky všechny odhodlané lidi, kteří chtěli jít ve šlépějích Jana Palacha, aby se s ním napřed telefonicky spojili a zveřejnili i svoje telefonní číslo. Byl to pro něj vyčerpávající telefonický třídní maratón, po němž byl obviněn komunistickou StB spolu s olympionikem Emilem Zátopkem, spisovatelem Pavlem Kohoutem, studentským vůdcem Lubošem Holečkem a televizním žurnalistou Vladimírem Škutinou, že vlastně Jana Palacha zavraždili tím, že mu prý místo tekutiny tzv. „studeného ohně“ předali obyčejný benzín. Šlo o provokativní a nehoráznou vylhanou konstrukci, kterou mnohokrát na komunistických mítincích opakoval tehdejší poslanec Vilém Nový, proslulý svým krajně levičáckým smýšlením v období Pražského jara. Ten jediný pochopitelně do řady pronásledovaných po Palachově činu nepatřil.

Z dalších perzekuovaných to byl básník Petr Kopta, který spolu se studentskými kolegy po smrti Jana Palacha před převozem do Ústavu soudního lékařství zabalil jeho tělo do československé státní vlajky a na jeho hrud' mu položil vlastní báseň.

Posmrtnou masku statečného mučedníka sňal sochař Olbram Zoubek, jejíž sádrový odlitek byl okamžitě umístěn na kašnu před Národním muzeem, kde k sebeupálení došlo. Také jeho další výtvarná činnost je spojena s Janem Palachem, jak se lze dočíst v uvedené encyklopedii:

Vytvořil reliéf pro náhrobek na Olšanských hřbitovech, který však byl komunisty zničen; stal se autorem bronzové sochy pro městys Všetaty, kde se Jan Palach narodil, která byla rovněž na příkaz tehdejší komunistické vlády roztavena. Zoubkova posmrtná maska Jana Palacha je od roku 1999 umístěna ve vestibulu všetatské sokolovny a busta (plastika) na budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Její autor je čestným členem Společnosti Jana Palacha. Jiná sochařka Vlasta Prachatická (*1929) vytvořila rovněž bustu Jana Palacha, která je umístěna ve vestibulu základní školy ve Všetatech. Odhaloval ji zde při své návštěvě v lednu 1999 prezident republiky Václav Havel. Ve škole je stálá výstavní expozice věnovaná někdejšímu žákovi.

Nesmírně vypovídající je osud evangelického faráře ThDr. Jakuba Trojana (*1927), jemuž patří v mé encyklopedii velké místo. Vykonával duchovní službu v evangelickém sboru v Libiši (u Neratovic), kam dojížděl z nedalekých Všetat i Jan Palach se svou maminkou. Ten se také s mrtvým pobožným studentem loučil nad jeho hrobem v Praze-Olšanech. Jeho památná slova otiskl mj. také Katolický týdeník: „V tomto cynickém století, v němž nás často děsí druzí a my děsíme je, a v němž se mnohdy lekáme, jak jsme vnitřně malí – On nás přivedl k tomu, abychom se ptali otázkou, která z nás může učinit velké lidi, co jsem udělal já pro druhé, jaké je mé srdce, za čím jdu, čemu sloužím, co je pro mne nejvyšší životní hodnotou? Po smrti Jana Palacha bude každému o něco těžší zůstat tváří v tvář této výzvě lhostejným...“ Řečník byl zbaven státního souhlasu vykonávat duchovní službu, pracoval celá léta manuálně, ale vedl tajně bytové semináře pro zájemce o teologii. Od listopadu 1989 byl děkanem Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy, vyznamenán Řádem T. G. Masaryka.

Dalším pronásledovaným občanem mého rodného mělnického kraje byl Bohuslav Venhoda (1919-1991), ředitel tehdejší Střední všeobecně vzdělávací školy (v době totalitního komunistického režimu podle sovětského vzoru byla tak nazývána původní gymnázia) v Mělníku, jejíž studium dokončil Jan Palach v roce 1966. Bezprostředně po jeho činu v lednu 1969 navrhl, aby škola mohla být pojmenována opět jako Gymnázium Jana Palacha. Pohnutou historii mi o tom sepsala současná profesorka Mgr. Marie Lukášová. Nejen že byl iniciativní ředitel ze své funkce vyhozen, ale za trest musel dojíždět do Mnichova Hradiště, kam byl přeložen. Teprve pád komunistického režimu umožnil, aby škola nesla od roku 1990 název Gymnázium Jana Palacha. Od školního roku 1996-97 vydává výroční almanach na počest výročí svého nejznámějšího absolventa.

Podobně si vede další Gymnázium Jana Palacha v Praze 1, Pštrossova 13, jedno z prvních soukromých gymnázií u nás po listopadu 1989. Studenti i jejich učitelé se účastní pietních akcí ve Všetatech včetně svých vystoupení. Na téma Sebeobětování vzniklo na škole hned několik zajímavých prací. Další gymnázium, založené již v roce 1908 a hlásící se k odkazu Jana Palacha, se nachází v Turnově v ulici, nesoucí rovněž jeho jméno..

Publikace

O Palachově rodu, rodině a osudu napsal monografii také Miroslav Slach (1919 - 2001), někdejší zástupce ředitele základní školy ve Všetatech, kde byl Jan Palach jeho žákem. Nazval ji výstižně **Světlo v soumraku**. Učitelská léta tohoto vynikajícího spisovatele poznali důvěrně i lidé z Mladé Boleslavi, kde rovněž působil. Ve Všetatech dožil aktivně v ústraní, v encyklopedii jsou vyjmenovány jeho knihy, které zde napsal, zvláště pak s vinařskou a regionální tematikou, ale naposledy ještě knihy o našem cestovateli Aloisu Musilovi (1868-1944) a českém vědci orientalistovi Bedřichu Hrozném (1879-1952), který byl synem evangelického faráře v Lysé nad Labem.

K pochopení Palachovy mentality a nejvyšší oběti sepsal novinář Jiří Lederer (1922 - 1983) po věznění ve své vlasti a s podlomeným zdravím v německém exilu vynikající knihu **Jan Palach - zpráva o životě, činu a smrti českého studenta**

, která vyšla v zahraničí v různých samizdatových verzích a hned po listopadu 1989 také u nás. Píše v ní: „Jemu nešlo nikdy o krásu myšlenek. Ta pro něho spočívala především v jejich realizaci. Velké myšlenky je třeba nejen mít, ale je třeba umět je vyslovit a prosadit...“

Velký hold Janu Palachovi složila nejnověji spisovatelka Lenka Procházková románem **Slunce v úplňku**

. Píše o studentech - nositelích myšlenek o demokracii a svobodě v období Pražského jara 1968: „Byli vychováni k vlastenectví, při srpnové invazi se vlastenecky chovali. A pak je zradili vlastní politici. Poslední baštou odporu proti okupaci však zůstali oni - studenti. Jeden z nich se jmenoval Jan Palach...“ A v doslovu: „Byl to sebevědomý politický čin mladého muže, který nesnesl hledět na ponížení svého národa a jako statečný voják v závěru bitvy vsadil na miskú vah svůj vlastní život...“ Obsáhlý román přibližuje zážitky českého národa v šedesátých letech minulého století, jehož politický a společenský proces nemá obdobu v našich dějinách..

Mimořádná kniha s textem výzvy 2000 slov a fotografiemi se čte bez dechu, je v ní obsažen Palachův osud, jsou v ní poslední věci jeho života – průkazka dárce krve v peněžence, lístek do studentské menzy v Praze, Opletalově ulici s odtrženým datem 16. ledna – vědomí posledního oběda před upálením...

Také dnešní vysokoškolští studenti filozofie na Univerzitě Karlově přichystali k 40. výročí sebeupálení Jana Palacha dvoudílný sborník historických a úvahových textů našich i zahraničních autorů, když na této fakultě již v roce 1991 vyšel první sborník s názvem **Ve jménu života Vašeho...**

Jako příloha vyjde i digitální videonahrávka dokumentárního filmu o Janu Palachovi.

Páteří druhého sborníku je unikátní sbírka fotografií a dokumentů ze státních archivů. Jsou to snímky a dokumenty z místa činu, pohřbu a rodinného archívu, dosud převážně nezveřejněné, případně pořízené Veřejnou či Státní bezpečností, která je mnohdy nejen pořídila či zabavila anebo převzala do „své ochrany“. (StB v roce 1969 založila svazek Akce Palach, v němž jsou četné dokumenty o vazbách a skupinách mladých lidí u nás i v zahraničí.) Na takto široce koncipovaném díle se kromě Studentské rady Filozofické fakulty Univerzity Karlovy podílelo Národní muzeum v Praze, které připravilo v hlavní budově výstavu o Janu Palachovi, a Ústav pro studium totalitních režimů v Praze.

Společnost Jana Palacha

Své místo mezi mými archivními dokumenty má pochopitelně již jednou vzpomenuť Společnost Jana Palacha. Založili ji všetatští občané, kteří v roce 1969 uspořádali celonárodní

sbírku, aby mohl být v obci postaven pomník. Její činnost byla zakrátko umlčena, finanční dary na sochu musely být vráceny dárcům, nevratná částka propadla ve prospěch státu.

Od listopadu 1989 byla činnost obnovena a každoročně se zde koná pietní akt na místním hřbitově, kde byly uloženy ostatky Jana Palacha. V roce 1992 byla v urnovém háji instalována pamětní deska, další pamětní deska je na jeho rodném domě od roku 1993, v sadech Jana Palacha je od roku 1994 trojsoší Františka Jandy Pocta Janu Palachovi (první část Oběť, druhá část Smutek a třetí část Plamen). V tomtéž roce vyšel také první sborník Věrní zůstaneme – pocta Janu Palachovi. Jedním z těch aktivních členů je pedagog Květoslav Regner (*1923), který mj. vyučoval na středních školách na Liberecku v letech 1952-91. Od roku 1966 chalupaří ve Všetatech a sepsal zde regionální publikace, pohádky a pověsti.

Navždy

Po Janu Palachovi pojmenoval 22. srpna 1969 objevenou planetku astronom Luboš Kohoutek na hvězdárně Bergedorf. Sochy, sousoší a památníky Jana Palacha se nacházejí v mnoha zemích světa, mimo jiné ve Winnipegu v Kanadě, v Římě, Londýně, na břehu Ženevského jezera v městečku Vevey a dalších místech. Mohl bych uvádět i jiné dokumenty - Píseň pro mého bratra Jana od Karla Gotta, 45. místo Jana Palacha v celostátní anketě Největší Čech a vzpomínky mnoha dalších pamětníků. V poznámkách mám i slova jednoho z nich. Jan Palach naplnil myšlenku filozofa Jana Patočky: Existují hodnoty, za které stojí za to žít a zemřít.

☐ *Převzato ze serveru www.totalita.cz, kde najdete i další informace k tomuto tématu.*